

**Mehmet Ali KAYA, Türkiye'nin Eski Çağ Tarihi ve Uygarlıkları. 2
Cilt. İlya Yayınevi. İzmir 2011. 490 Sayfa. 28 Resim, 12 Harita.
ISBN: 978-605-4473-34-2 (1. cilt). 978-605-4473-35-9 (2. cilt).**

(The Ancient History and Civilisations of Turkey)

*Kevser Taşdöner**

Prof. Dr. Mehmet Ali Kaya kitabının önsözünde bahsettiği gibi, ülkemizde Türkiye'nin eski çağ tarihi ve uygarlıkları üzerine çok sayıda Türkçe kitaplar yazılmış, yabancı dillerden pek çok eser çevrilerek okura sunulmuştur. Yine yazarın belirtmiş olduğu gibi ülkemiz Türkiye'nin eski çağ tarihiyle ilgili olarak yazılan kitaplar, genellikle "Anadolu" ya da özellikle yabancı dillerde yazılmışsa " Küçük Asya" isimleriyle ya da içinde bu isimlerin bulunduğu başlıklarla yayınlanmıştır. Yazar, bu isimlerin Eski çağın hiçbir döneminde ülkemiz Türkiye'nin tamamını kapsayan bir ülke adı olmadığına dikkat çekmiş, buna rağmen bu isimlerin kullanılmasının yanlış olmadığını, yayınladığı bu kitabının başlığında "Anadolu" ya da "Küçük Asya" adları yerine "Türkiye"yi tercih etmiş olmasının nedenini açıklamıştır.

Prof. Dr. Mehmet Ali Kaya'nın "*Türkiye'nin Eski Çağ Tarihi ve Uygarlıkları*" adlı kitabı, ilki 307 sayfa, ikincisi 183 sayfa olan iki cilt halinde hazırlanmıştır. Tanıtmaya çalışacağımız bu kitabın I. Cildi "*Tarih Öncesi Çağlardan Demir Çağı'na Kadar*" olan Türkiye'nin eski çağ tarihine ayrılmıştır. 2. Ciltte Türkiye'nin Pers Hâkimiyetine Kadar "*Demir Çağı*" devletleri ve uygarlıkları anlatılmıştır.

Kitabının ilk cildinin ilk bölümü (s.27-62), Türkiye'nin Paleolitik Çağ (s.27-33), Mezolitik Çağ (s.34), Neolitik Çağ (s.35-48 Kalkolitik Çağ (s.48-53), Eski Tunç Çağı (s.53-62) kültürlerine ayrılmıştır. İkinci bölüm "*Anadolu'da Tarihi Devirlere Giriş: Hititlerin Gelişi*" (s.63-101) başlığı altında, İ.Ö. 4 ve 3. Binyılda Mısır, Mezopotamya ve Anadolu (s.63-72) tarihi anlatılmış, günümüze kadar ulaşmış olan metinler sayesinde isimlerini öğrendiğimiz Anadolu'nun ilk halklarının tarihine, yani Anadolu'nun İ.Ö. 3. Binyıl halkları olan Hattiler ve Hurriler (s.72-79), Lelegler, Pelasglar ve Karlara (s.79-83) yer verilmiştir. Ardından Erken Hitit Çağı: Anadolu tarihi, yani Anadolu'yu istila eden Hint- Avrupalı Kavimler (s.83-84), Hititler'in Gelişi (s.84-89), Palalar (s.89-90) ve Luviler (s.90-93)

* Arş. Görv.; Ege Üniversitesi – İzmir.

üzerinde durulmuştur. Yazar, Uluslararası ticaretin Anadolu tarafını ilgilendiren Asur Ticaret Kolonileri (s.93-98) dönemiyle Eski Hitit Krallığı'nın kurucusu I. Hattuşili'nin atalarının hükümranlık sürdüğü ve Anadolu'daki fetih politikasının ilk örneğini sergileyen Kuşşara Krallığı'na (s.98-101) bu bölümde yer vermiştir.

Anadolu'da İ.Ö. II. Binyılda güçlü bir imparatorluk kuran Hitit Krallığı'nın kurucu kralı I. Hattuşili'den itibaren, krallığın büyük bir imparatorluk haline gelinceye kadar olan dönemi, yani “Eski ve Orta Hitit Krallığı'nın Siyasi Tarihi” yazarın iki ciltlik kitabının ilk cildinin üçüncü bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümün alt başlıkları ise şöyledir: Krallığın Kurucusu I. Hattuşili (s.103-108), Babil fatihi I. Murşili (s.108-110), Kargaşa Dönemi (s.110-115), Yasa Koyucu Kral Telepinu (s.115-117), Karanlık Bir Dönem (s.117-120), I. Tuthaliya (s.120-123), I. Arnuvanda (s.123-125), II. Tuthaliya (s.125-128), Genç Tuthaliya (s.128), Kaşkalar (s.128-132).

Dördüncü Bölüm, “Büyük Hitit Krallığı'nın Siyasi Tarihi” ne ayrılmıştır. Büyük Hitit Krallığı ya da Hitit İmparatorluk dönemi, Hitit Devleti'nin siyasi olarak gücünün doruğunu yaşamış olduğu dönemdir. Büyük Hitit Krallığı'nın kurucusu, İ.Ö. 1355-1320 yılları arasından hüküm sürmüş olan I. Şuppiluliuma'dır. İ.Ö. 1214-1190 tarihleri arasında hüküm sürmüş olan dönemin son kralı da kurucusuyla aynı adı (II. Şuppiluliuma) taşımaktadır. Bu bölümün alt başlıkları şöyledir: Büyük Hitit Krallığı'nın kurucusu: I. Şuppiluliuma (s.135-143), Dindar ve kekeme Kral II. Murşili (s.143-153), II. Muvatalli (s.153-156), Yeni Bir Başkent: Tarhundaşşa (s.156-158), Kadeş Savaşı (s.159-167), Urhi-Teşup (=III. Murşili) (s.167-169), Dini Siyasete Alet Eden Kral: III. Hattuşili (s.169-175), Mısır- Hitit Barış Antlaşması (s.175-181), Güçlü Kraliçe: Puduhepa (s.182-186), III. Tuthaliya (s.186-195), Hititlerin Son Kralı: II. Şuppiluliuma (s.195-200).

Hitit Devleti ile aynı devirde siyasi varlık göstermiş olan diğer önemli devletlerin işlendiği Beşinci Bölüm, “İ.Ö. II. Binde Güney ve Batı Anadolu” başlığı altında ele alınmıştır. Bu bölüm içinde yer alan diğer alt başlıklar da şöyledir: Anadolu'nun Batı Komşuları (s.201-209), Girit (s.201-204), Akalar (=Mykenler) (s.204-209), Homeros ve Troia Savaşı (s.209-217), Ahhiyava (s.217-220), Kizzuvatna Krallığı (s.221-229), Arzava Ülkeleri ve Komşuları (s.229-239).

Yedi alt başlık altında toplanan Altıncı Bölümün ana başlığı “Hititler'de Sosyo-Politik ve Ekonomik Yapı”dır. Hititler'in sosyo-politik ve ekonomik yapısının anlatıldığı konuların alt başlıkları şunlardır: Hitit Monarşisi (s.241-248), Kral, Kraliçe ve Çocukları (s.241-245), Pankuş ve Tuliya Meclisleri (s.245-247), Bürokrasi, Eyaletler ve Bağımlı Krallıklar (s.247-249), Savaş ve Ordu (s.249-257), Halk (s.257-262), Hititlerde Aile ve Yasa (s.262-267), Ekonomi (s.267-276).

Yedinci Bölüm “Din, Mimari, Sanat ve Edebiyat” ana başlığını taşımaktadır. Bu bölümde, Bin Tanrılı Hitit Dini (s.277-288), Dil, Yazı ve Edebiyat (s.288-290), Mimari (s.291-298), Sanat ve Bilim (s. 298-307) konuları işlenmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Ali Kaya'nın yazmış olduğu kitabın ikinci cildi, İ.Ö. 13. yüzyılda Anadolu'dan Mısır'a kadar eskiçağ dünyasını sarsan ve “Ege Göçleri” olarak ya da Deniz Kavimleri adıyla tarihe mal olmuş bulunan büyük göç ve istila hareketinin başlamış olduğu zamandan Anadolu'nun Pers hâkimiyetine girmiş olduğu İ.Ö. 547 yılına kadar yaklaşık 660 yıllık tarihine ayrılmıştır. Dört bölüm olarak hazırlanmış olan ikinci cildin bölüm numaraları ilk cildin devamı şeklinde, yani Sekizinci, Dokuzuncu, Onuncu ve Onbirinci Bölüm olarak numaralandırılmıştır. Hitit İmparatorluğu'nun yıkılmış olduğu İ.Ö. 13. Yüzyıl sonlarından

Anadolu'nun Pers hâkimiyetine kadar olan dönemi boyunca tarihe mal olmuş devletlerin siyasi ve sosyo-kültürel yapıları anlatılmıştır. İkinci cildin ilk bölümü, yani kitapta yer aldığı şekliyle sekizinci bölüm “*Ege Göçleri, Karanlık Çağ ve Demir Devri*” ne ayrılmış ve bu ana başlığın her bir konusu alt başlıklar olarak şu şekilde verilmiştir: Ege Göçleri (s. 7-16), Karanlık Çağ (s.16-19), Demir Devri (s.19-21). Dokuzuncu Bölümde, Ege Göçleri sonrası Anadolu’da ortaya çıkan devletlerden, yani Anadolu’nun Demir Çağı devletlerinden bahsedilmiştir. Bu bölümün “*Geç Hititler, Urartular ve Komşuları*” ana başlığı altında yer alan alt başlıkları şöyledir: Geç Hitit Devletleri (s.23-31), Urartular (s.31), “Urartu” Adı Üzerine” (s.31), Beylikler Dönemi (s.31-34), Urartu Krallığı’nın Kuruluş ve Yükseliş Dönemi (s.34-38), Urartu Krallığı’nın Gerileme Dönemi ve Yıkılışı (s.38-41), Sosyo-Politik Yapı (s.41-45), Din (s.45-47), Yazı, Dil, Mimari, Sanat ve Bilim (s.47-51), Asurlular (s.51-54), Fenikeliler (s.54-56), İbraniler: Yudahâ Krallığı (s.56-60).

Yazar, Onuncu Bölümü Frigler ve Lidyalılara ayırmıştır. “*Frigler ve Lidyalılar*” ana başlığı altında, Frigler (s.61), Friglerin Kökeni ve Karanlık Çağda Frigler (s.61-63), Frigya Krallığı (s.64-68), Sosyo-Politik Yapı ve Din (s.68-75), Yazı ve Dil (s. 75), Frig Ürünleri, Mimari ve Sanatı (s.75-81), Lidyalılar (s.81-87), Lidyalıların Kökeni ve Karanlık Çağda Lidyalılar (s.81), Lidyalı Hanedanlar (s.87-89), Lidya Krallığı (s.90-105), Sosyo-Politik Yapı (s.105-108), Uygarlığa En Büyük Armağan: Sikke (s.108-109), Ekonomi (s.109-112), Yazı, Dil ve Din (s.112-116), Mimari, Sanat ve Bilim (s.116-118) konuları işlenmiştir.

Kitabın son bölümü olan Onbirinci Bölüm, “*Karialılar, Likyalılar, Aioller ve İonlar*” ana başlığı altında hazırlanmış olup bugünkü Türkiye’nin batı ve güney batısında meskûn olmuş bulunan halklar anlatılmıştır. Konu başlıkları şöyledir; Karialılar (s.119-126), Likyalılar (s.126-132), İonia ve Aiolis (s.132-134), Efsanevi Kadın Savaşçılar: Amazonlar (s.132-134), Aioller ve İonların Anadolu’ya Gelişi (s.134-139), Panionion ve Aiolis Birliği (s.139-140), Aiolis ve İonia’nın Siyasi Tarihi (İ.Ö. 8-6 yüzyıllar) (s.140-145), Polislerin Ortaya Çıkışı: Sosyo-Politik ve Ekonomik Yapı (s.145-152), Din (s.152-161), Dil ve Yazı (s.161-162), Edebiyat, Mimari, Sanat ve Bilim (s.162-172).

Tanıtmaya çalışmış olduğumuz “Türkiye’nin Eskiçağ Tarihi ve Uygarlıkları” adlı iki ciltlik bu kitabın, uzmanlık alanı eski batı tarihi olan eskiçağ tarihi profesörü Mehmet Ali Kaya tarafından yazılmış olması dolayısıyla da olsa gerek benzerlerinden farklı bir bakış açısını sergilemektedir. Kitap, özellikle krallıkların ortaya çıkış süreciyle ilgili olarak sermayenin önemine vurgu yapan teorileriyle dikkat çektiği gibi, siyasi, sosyal ve ekonomik, kültürel konularda zaman zaman eski batı tarihine atıflar yapan genellemeleri ve yerleşim birimlerinde ortaya çıkarılmış olan görsel materyallerden hareketle Eskiçağ Anadolu’sunun müspet bilimlerle ilgili görüşlerini ortaya koyması ve Hitit Çağı Anadolu’sunun komşularına yer vermesi de dâhil birçok farklılık ya da farklı yaklaşımla ilgi çekici bir özellik taşımaktadır. Yazarın iki ciltlik bu kitabının Pers hâkimiyeti döneminden Roma Dönemi Sonuna kadar planlanmış olan çalışmanın ilk yayınları olduğunu ve yazım aşamasında olan sonraki kitabının “*Anadolu’nun Pers Hâkimiyeti Dönemi, Hellenistik ve Roma Dönemleri*” başlığını taşıyacağını biliyoruz. Yazarın yazmakta olduğu bu kitabının da okurlarıyla buluşmasını dört gözle beklemekteyiz.

Sonuç olarak, Prof. Dr. Mehmet Ali Kaya önsözünde “... bu kitap Türkiye’nin Eskiçağ tarihi araştırmalarına mütevazı bir katkıda bulunmak amacıyla kaleme alınmıştır” diyerek her ne kadar mütevazılığını korumuş olsa dahi, Türkiye’nin Eskiçağ Tarihi alanında ciddiyetini kaybetmeyecek bir kitabı okurlarına sunmuştur. Yazar, hazırlamış olduğu iki ciltlik bu kitabın öncesinde yazmış olduğu “*Anadolu’da Galatlar ve Galatya Tarihi (Çizgi Yayınevi,*

Konya 2011)” ve “*Roma'nın Afrikalı İmparatoru Septimius Severus(Arkeoloji ve Sanat yayınları, İstanbul 2008)*” kitaplarındaki akıcı üslubunu bir kez daha çok iyi bir şekilde bilgisiyle harmanlamıştır.

Prof. Dr. Mehmet Ali Kaya'nın tanıtmaya çalıştığımız “Türkiye'nin Eski Çağ Tarihi ve Uygarlıkları” isimli iki ciltlik bu kitabı, üniversitelerde ders kitabı olarak okutulabilecek kadar sade bir dille yazıldığı gibi akademik çalışmalar yapan araştırmacılar için de güvenilir bir kaynak niteliğindedir. Ayrıca yazarın okuyucuyu yormayan üslubu Türkiye'nin eski çağ tarihine ilgi duyan herkesin rahatlıkla okuyabilmesine olanak sağlar.